

MELIKA SALIHBEGOVIĆ

SEDMI PADEŽ

ILI: POUKA IZ GRAMATIKE

Kaza, jednočinka za čitanje i ugrižavanje

zapisana za igranje, kazuje o JA. Čiju množinu simboliziraju PRVA MASKA – prvi glas, DRUGA MASKA – drugi glas, TREĆA MASKA – treći glas, ČETVRTA MASKA – četvrti glas. Čiju objektivnost predstavlja INDIFERENTAN GLAS KAZIVAČA. JA je dosljedno samo aktivnim mijenama koje se događaju u prostoru igrišta. Njegovu scensku opremu čini samo jedna stolica. SVJETLOST i TAMA, ZVUKi TIŠINA imaju jednakovrijednu ulogu kao i sva uključena lica.

Kazališno i svako drugo igranje jednočinke zahtijeva maksimalno uključivanje STVARNOSTI: prostorne, vremenske, djelatne. Prvotna bilješka jednočinske samo je, dakle, inicijalni nivo igre koji uvjetuje nove nivoe, ali ih u sadržinskom detalju ne propisuje. Ona također zahtijeva koautorstvo svih učesnika igre, što će reći ne samo interpretiranje nego i autentično dobilježavanje prvotnog zapisa jednočinke. Ugravati se može: sa drugima – u kazalištu, novinama, časopisima, na ulici, privatnim seansama... i, naravno, sa sobom – na unutarnjim scenskim prostorima.

INICIJALNI PRIZOR IGROKAZA

JA sjedi na stolici. Leđima okrenut gledalištu. Zakriljen tamnim prekrivačem, sa otvorom koji razotkriva samo potiljak. Potiljak ga boli. Od pitanja. Njegov okrug čini reski snop svjetla. Sve ostalo prekriva potpuna tama.

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA

(koji se razliježe cijelim prostorom igrališta i gledališta, dolazeći iz mnogobrojnih zvučnika):

Osmi prosinca tisućudevetstosedamdesetpete (**stvarni datum**), Dvadeset sati i nula minuta (**stvarno vrijeme**). Dvorana kamernog teatra (**stvarni prostor**). Vrijeme i prostor kao VRIJEME i PROSTOR dostojni svakog poštovanja u okviru općeg kozmičkog kretanja. Početak prve predstave s nazivom SEDMI PADEŽ ili gramatički poučak, zapisane kao kaza jednočinka sa mogućnošću da bude u svakom vremenu i svakom prostoru igriva. Vani susnježica (**stvarne vremenske prilike**). U dvorani 177 gledalaca (autentični podaci), 177 JA, 177 PRVIH MASKI, isto toliko DRUGIH, TREĆIH i isti broj ČETVRTIH MASKI. Zatim, 177 mogućih KAZIVAČA.

(Po prestanku ovog kazivanja sa zvučnika se čuje ritam ulice. Zvuk ljudskog hoda, tramvaja, automobila, tragova ljudskog izlomljenog i uvijek nedočujnog govora. Zvuk se postupno utišava).

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA

(Izgovora naslove iz svih rubrika dnevnih novina izišlih upravo toga dana):

Revolucija u opasnosti. Postoje još neke proceduralne razlike. Primjer dobrosusjedstva. Muzika kao lansiranje rakete. Sreća se zove – fosfati. Ne zaboravite čaj. Nema gotovog odgovora. Decenija gorke sladare. Ipak se kreće. Dokazuju se samo sporne činjenice. Idi na ulicu, pa psuj. Promjenjivo oblačno i svježe. Klasična Grčka. (na primjer, Politika, 20. avg. 1975) (Kratko, ponovno ritam ulice sa zvučnika, a onda, također kratko, tišina. Nagla.)

PRVA MASKA (iz gledališta):

Ustao sam. Jutros. U pola osam. Tramvaj je krenuo. Naglo. Kosa mu je, danas, bila masna i duga. (Ovo je bilo samo ogledno kazivanje PRVE MASKE. I njeno i kazivanje ostalih MASKI prepušteno je koautorskom učinku njihovih nosilaca. Nosioći MASKI treba, dakle, da izgovaraju kratkim i ravnodušnim rečenicama svoja autentična događanja ili primjećivanja od toga dana. U kazivanju prisutna je samo činjenica, a nipošto i njena subjektivna misaona ili emotivna interpretacija. Kazivanja MASKI razdvaja ranija intervencija zvučnika).

(Nakon kazivanja ČETVRTE MASKE isti ritam ulice. Krešendo. Naglo kočenje autobusa).

TIŠINA (nekoliko trenutaka)

(Za vrijeme trajanja ove **TIŠINE** iz ikruga **JA** izdvaja se nekoliko malih, okruglih snopova svjetla. Oni kruže po licima iz gledališta. Zaustavljaju se na njima, na rukama, na praznim prostorima, ti snopovi, sa promjenjivim intenzitetom osvjetljenja. Sitna svjetla se, zatim, okupljaju na jednom mjestu, sabiraju u jedno i vraćaju svjetlosnom okrugu **JA**, utapajući se u njega. **JA**, polako, skida sa sebe prekrivač. I dalje leđima okrenut gledalištu. Zauzima, ponovno, stav mirovanja).

PRVI GLAS (iz gledališta): Jesi li sretan?

JA: Da

DRUGI GLAS (iz gledališta): Jesi li nesretan?

JA: Da

TREĆI GLAS (iz gledališta): Jesi li uspio?

JA: Da

ČETVRTI GLAS (iz gledališta): Jesi li izgubio?

JA: Da

SVA ČETIRI GLASA U ZBORU: Jesi li čovjek?

JA: Da.

ISTI ZBOR: Voliš li me?

JA: DA.

PRVI GLAS: Vidiš li me?

JA: Ne

DRUGI GLAS: Osjećaš li moj dah na leđima?

JA: Da.

TREĆI GLAS: Sviđa li ti se moj glas?

JA: Ne.

ČETVRTI GLAS: Bojiš li se da ću te ubiti?

PRVI GLAS: I ja.

DRUGI GLAS: Pa onda i ja.

TREĆI GLAS: I ja.

ČETVRTI GLAS: Ovako, iza leđa.

JA: Da.

SVA ČETIRI GLASA U ZBORU: Voliš li nas?

JA: DA

PRVI GLAS: Okreni se.

DRUGI GLAS: Okreni se da ti vidimo lice.

TREĆI GLAS: Okreni se da ti vidimo strah u očima.

ČETVRTI GLAS: Okreni se da ti vidimo ljubav u očima.

(JA, polako, okreće prvo lijevi profil. Zatim desni. Potom, potpuno se okreće prema gledalištu, sa prozirnom obojenom obrazinom preko cijelog lica. TIŠINA i NEPOKRETNOST nekoliko trenutaka. Prigušeni snopovi svjetla izdvajaju ČETIRI MASKE iz gledališta. One se dižu, ruku ispruženih naprijed kao u transu, i kreću se ka JA praćene svojim snopovima svjetla. Približavanje je sporo i puno nevidljivih prepreka,

simboliziranih pokretima. U toku ovog dugog, mučnog i prijetećeg napredovanja ČETIRI MASKE ponavljaju isti krug pitanja).

PRVA MASKA: Jesi li sretan?

LIJEVI PROFIL JA: Da.

DRUGA MASKA: Jesi li sretan?

DESNI PROFIL JA: Ne.

TREĆA MASKA: Jesi li nesretan?

LIJEVI PROFIL JA: Ne, Ne.

ČETVRTA MASKA: Jesi li nesretan?

DESNI PROFIL JA: Daaa.

(zatim MASKE, u neredu, i sve euforičnije postavljaju pitanja i ne sačekujući odgovora):

PRVA MASKA: Jesi li uspio?

DRUGA MASKA: Jesi li izgubio?

TREĆA MASKA: Jesi li čovjek?

DRUGA MASKA: Voliš li nas?

ČETVRTA MASKA: Vidiš li nas?

TREĆA MASKA: Zoveš li nas?

PRVA MASKA: Tražiš li nas?

ČETVRTA MASKA: Ćutiš li naš dah?

DRUGA MASKA: Plaši li te naš glas?

TREĆA MASKA: Sreo si nas.

PRVA MASKA: Na ulici.

ČETVRTA MASKA: U tramvaju.

DRUGA MASKA: Žalio nas.

PRVA MASKA: Gazio nas

TREĆA MASKA: Učio nas.

INDIFERETNI GLAS KAZIVAČA: Da je zemlja okrugla, ali da je čovjek čovjeku najveća kružnica.

(Ovim je **INDIFERETNI GLAS KAZIVAČA** naglo prekinuo krug pitanja i odgovora koje ja daje također u neredu: da, ne, nee, da-da, ... okrećući, brzo, lijevi profil, desni, en face).

Potpuna **TIŠINA**. Nagla. Ne odviše kratka.

(Na dohvat ruku do **JA ČETIRI MASKE** odjedanput su zatečene reskim snopom svjetla koje je do tada pokrivalo samo **JA**. Ovu njihovu zatečenost, naglu, neopozivu, pojačava euforičan smijeh koji dolazi sa svih strana. Zatim, ponovno tišina, nagla i ne kratka. **JA** i **MASKE** zatečene su novom **TIŠINOM** u različitim položajima. Doimlju se kao kipovi iz muzeja voštanih figura. **MASKE** se, potom, naglo pokreću, okružujući **JA** koje zauzima stav potpunog mirovanja. One počinju bijesno kidati odjeću sa **JA**, dok ono i dalje ostaje bez ikakvih reakcija. Neko vrijeme, čuje se samo dahtanje **MASKI**, i zvuk cijepane tkanine.

PRVA MASKA (bijesno kidajući odjeću sa JA)

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: DA.

STILIZIRANI SMIJEH (iz prostora gledališta)

DRUGA MASKA (radeći isto, iskeženo)

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Da.

STILIZIRANI SMIJEH (Sa svih strana)

TREĆA MASKA (radeći isto, udarajući): Jesi li uspio?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Da.

ISTI SMIJEH:

ČETVRTA MASKA (radeći isto, podrugljivo): Jesi li izgubio?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Da.

STILIZIRANI SMIJEH:

PRVA MASKA: Jesi li čovjek?

DRUGA MASKA: Bojiš li se sada?

TREĆA MASKA: Vidiš li nas sada?

ČETVRTA MASKA: Voliš li nas sada?

JA (potpuno mirnim glasom, sa tragom umora):
Da, daa.

GROMOGLASNI SMIJEH, sa svih strana

TIŠINA, nagla, kratka

NEPOKRETNOST, nagla, kratka

(Skoro potpuno ogoljeno, JA se naglo diže sa stolice. Uzima sa nje bič na kojem je do tada sjedio i počinje udarati po MASKAMA. One bježe, ali ne uspijevaju pobjeći iz svjetlosnog okruga JA.)

JA (udarajući): Bio sam sretan toga dana.

PRVA MASKA (bježeći): Onda je iščezla. Naglo.

JA: Tiho je bilo. To more.

DRUGA MASKA: Morao sam nazad. S gomilom.

JA: Kako me je boljela glava.

TREĆA MASKA: Došla je bila. Sama. Nepoznata.

JA (udarajući sve žešće): Rekao je da treba vaditi.

ČETVRTA MASKA: I po kući je bila svud gnjilež i prašina.

JA (umornije): Opet ta bol.

PRVA MASKA (posrćući) Javio sam se na taj oglas.:

JA: A morala se posvetiti djetetu.

DRUGA MASKA: I tako je odveć govorio.

JA: Došli smo oboje.

TREĆA MASKA: Umro je. Bolestan. Već odavna.

JA: I po kući je bila svud gnjilež i prašina.

ČETVRTA MASKA: Volio sam tu jutarnju kafu. I novine.

JA: Bila je to loša knjiga. Debela i prazna.

(Ovdje prvotni zapis jednočinke također dopušta nosiocima MASKI ulogu koautorskog dopisivanja teksta).

(Ponovno, posljednjim snagama, oživljava se ritam bičevanja i bježanja. No, stalno unutar istog svjetlosnog kruga. Nakon kratkotrajne tišine koju prekida samo fijuk biča i ritam bijega, sa svih strana, kao u fugi, počinju sa zvučnika dopirati zvukovi sa ulice, iz kuća, plač, smijeh, jauk bolesnog, vrisak novorođenčeta. A onda, istim putem, nazad do tišine).

JA (udarajući posljednjim snagama) i ponavljajući pitanje više puta, ne čekajući odgovora): Jesi li?

MASKE: (svaka za sebe): Da, Ne, Nee Da-Da, Daaa...

(Iznenada, od MASKI se privuče iza leđa JA, strgne mu bojenu obrazinu sa lica. JA se ukoči. Ugledavši lice, sve MASKE padaju nice pred JA, licima na podu. NEPOKRETNOST nekoliko trenutaka).

TIŠINA

(Zatim, JA se polako pokreće. Sakuplja svoju pocijepanu odjeću. Prilazi, pri tom, svakoj MASKI, gladi ih, popravlja im maske na licima, uzima stolicu i odlazi u neosvijetljeni dio scenskog prostora. Sjeda na stolicu, opet leđima okrenut gledalištu, potpuno miran i potpuno ravnodušan prema onom što se iza njegovih leđa događa).

MASKE iz ranijeg klečećeg položaja.

PRVA MASKA: Ko?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Ja

DRUGA MASKA: Ko?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: On.

TREĆA MASKA: Ko?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Mi.

ČETVRTA MASKA: Ko?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA (odsječno): Ja.

PRVA MASKA: S kim?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Sa sobom.

DRUGA MASKA: S kim?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Sa sobom.

TREĆA MASKA: S kim?

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA (odsječno)
(umorno): Sa sobom.

STILIZIRANI SMIJEH (sa svih strana)

TIŠINA (nekoliko trenutaka)

(**MASKE** se pokreću. Približavaju jedna drugoj. Počinje njihov sukob. Bjesomučna tučnjava, bez pobjednika. Ova je tučnjava prostor izvanrednih igri svjetla. Raniji svjetlosni okrug **JA** se raspada, komada. Čini to isto i sa **MASKAMA**, zapliće ih... dok ih ne pretvori u obezglavljenju hrpu tjelesa. Jedna tanka svjetlosna pruga

napušta ova naličja JA, stiže do njega i ponovno mu vraća načas izgubljeno svjetlosno okružje, kao u inicijalnom prizoru igrokaza. Iz svjetlosnog okruga JA izdvajaju se mali okrugli snopovi svjetla, traže lica u prostoru gledališta. Zaustavljaju se na njima, na rukama, praznim prostorima, sabiraju se u jedno i vraćaju se u svoje polazište. Jakoga intenziteta. Zatim se svjetlost smanjuje, pa uvećava, pa smanjuje, skoncentrirajući se samo na potiljak JA).

INDIFERENTNI GLAS KAZIVAČA: Osmi decembra tisućudevetstosedamdesetpete. Dvadeset sati i četrdeset minuta (**stvarno vrijeme**). Završetak prve predstave pod nazivom **SEDMI PADEŽ**, ili pouka iz gramatike, zapisane kao kaza jednočinka sa mogućnošću da bude...

(glas **KAZIVAČA** nadjačava ritam ulice sa mnogobrojnih zvučnika. Dok **KAZIVAČ** indiferentnog glasa izgovara posljednje riječi akteri igre odlaze sa scene, a na njoj se pojavljuje osoblje sa metlama i drugim priborom za čišćenje. Čiste scenski prostor. U dvorani se naizmjenično pale i gase svjetla. Jedino je pojava **KAZIVAČA INDIFERENTNOG GLASA** ostala svo vrijeme neotkrivena.)

Kraj

(Ovaj dramski tekst izrastao je iz posljednje Kaze-jednočinke, iz zbirke **KAZE**, objavljene 1975. Tekst drame objavljen je u reviji **OKO**, 4-18. ožujka, 1982. Ista jednočinka, prilagođena kao scenarij za tv, dobila je 1977 nagradu za tv-experiment, na ex-Yu natječaju za tv. scenario).